

มุมมองด้านการจัดการ : การเตรียม ความพร้อมด้านการศึกษาเพื่อเข้าสู่ ประชาคมอาเซียน

จุฑา เทียนไทย¹

ความเป็นมาของประชาคมอาเซียนและ
แนวโน้มอนาคตอันใกล้

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่าก่อนที่จะมีการกล่าวขานกันในชื่อเรียกของกลุ่มประชาคมอาเซียนนั้น เดิมทีได้มีการรวมตัวของกลุ่มประเทศเหล่านี้ในชื่อเรียกว่าสมาคมอาเซียนกันมาก่อน ซึ่งกลุ่มประเทศเหล่านี้ได้ดำเนินการจัดตั้งสมาคมอาเซียนขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 ซึ่งในขณะนั้นมีประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ อีก 4 ประเทศเป็นแกนนำรวมทั้งหมดแรกเริ่ม 5 ประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วย ไทย (2510) สิงคโปร์ (2510) อินโดนีเซีย (2510) มาเลเซีย (2510) ฟิลิปปินส์ (2510) ต่อมา มีประเทศบรูไน (2527) เวียดนาม (2538) ลาว (2540) พม่า (2540) และ กัมพูชา (2542) ได้เข้ามาร่วมสมทบรวมเป็น 10 ประเทศ ดังที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน และในอนาคตอันใกล้คาดว่าจะจะมีประเทศอื่น ๆ อีก 6 ประเทศเข้าร่วมด้วย อันประกอบไปด้วย จีน ญี่ปุ่น เกาหลี อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ดังที่เรียกขานกันในนามกลุ่ม Asean + 6 และเมื่อเป็นเช่นนั้น ในอนาคตจะเป็นกลุ่มประชาคมที่มีประชากรจำนวนมากว่าครึ่งหนึ่งของโลก หรือประมาณ 3,284 ล้านคนและทำให้เป็นการรวมกลุ่มที่มีสภาพเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่โตมากกว่าการรวมกลุ่มของภูมิภาคอื่น ๆ ในโลก ดังที่มีผู้รู้หลายท่านได้กล่าวว่าจะเท่ากับประมาณ 22% ของ GDP ของโลกทีเดียว

ในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2546 ได้มีการเห็นพ้องต้องกันว่าถึงเวลาแล้วที่กลุ่มประเทศทั้ง 10 นี้ น่าจะเสริมสร้างความแข็งแกร่งในด้านต่าง ๆ ให้ทัดเทียมกับการรวมกลุ่มในภูมิภาคอื่น ๆ เช่น สหภาพยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ฯลฯ ดังนั้นผู้นำของแต่ละประเทศจึงตกลงใจลงนามในปฏิญญาร่วมด้วยความร่วมมืออาเซียน หรือ “ข้อตกลงบาหลี” ให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน (Asean Community) ขึ้นและมีเป้าหมายที่อยากจะให้สำเร็จเป็นชุมชนหรือประชาคมเดียวกันให้สำเร็จภายในปี พ.ศ. 2563 หรือปี ค.ศ. 2020 ซึ่งนับเป็นกำหนดเวลาเดิม ต่อมาในการประชุม ASEAN SUMMIT ครั้งที่ 12 ที่ประเทศฟิลิปปินส์เหล่าผู้นำในชาติต่าง ๆ ได้เล็งเห็นว่าหากการรวมตัวกันตามกำหนดเดิม อาจไม่ได้รับผลดีเท่าที่ควรโดยเฉพาะความร่วมมือช่วยเหลือระหว่างกันและกันในด้านต่าง ๆ จึงตกลงร่นระยะเวลาให้เร็วขึ้นเนื่องจากปัจจุบันโลกกำลังมีสภาพการแข่งขันที่รุนแรงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและในด้านอื่น ๆ หากล่าช้าไปจะได้รับผลสำเร็จน้อยลง และประกอบกับในปัจจุบันอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจ ของบางประเทศสูงมาก เช่น จีนและอินเดีย ซึ่งประชาคมอาเซียนซึ่งอยู่ใกล้ชิดขีดความสามารถที่จะแสวงหาประโยชน์และความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ได้ทันเหตุการณ์ ดังนั้นจึงตกลงให้ร่นเวลาให้แล้วเสร็จในปี 2558 หรือ ค.ศ. 2015 และเพื่อที่จะให้การรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนเป็นจริง ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่

¹รองศาสตราจารย์ ดร. ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

14 ที่ อำเภอลำปาง และหัวหิน เมื่อ 1 มีนาคม 2552 ผู้นำทั้ง 10 ประเทศ จึงได้ลงนามรับรองปฏิญญาชะอำ หัวหิน ว่าด้วยแผนงานจัดตั้งประชาคมอาเซียน ภายในปี 2558 อีกครั้งหนึ่งเพื่อให้เป็นข้อตกลงและเป็นข้อกำหนดให้แต่ละประเทศรับไปดำเนินการให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว

ปัจจุบันกลุ่มประเทศอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ มีประชากรรวมกันประมาณ 580 ล้านคนซึ่งนับว่า จะเป็นกลุ่มประชาคมที่มีขนาดใหญ่พอสมควรและมีความสำคัญทางการค้า การลงทุน เศรษฐกิจ ความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง ตลอดจนการร่วมมือเสริมสร้างความมั่นคงและความร่วมมือช่วยเหลือกันทางสังคมวัฒนธรรมที่พึงพาซึ่งกันและกัน ในอนาคต

องค์ประกอบหลักของประชาคมอาเซียน

ในประเทศไทย เรามักจะได้ยินได้ฟังอยู่เสมอว่าประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีความสำคัญ มีผลกระทบในด้านต่าง ๆ กันมาพอสมควร จนทำให้เกิดความเข้าใจไขว่เขวกันว่า การจัดตั้งประชาคมอาเซียนจะมีแต่ด้านเศรษฐกิจหรือเศรษฐกิจเป็นแกนนำแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้นหรือแต่อันที่จริงแล้ว องค์ประกอบหลักของประชาคมอาเซียนที่กำลังจะเกิดขึ้นในอีกสามปีนั้น จะประกอบไปด้วยแกนหลัก ๆ 3 ด้านด้วยกัน ซึ่งจะเรียกว่า 3 เสาหลักก็ได้ และ องค์ประกอบหลัก ๆ ทั้ง 3 ทั้งสามส่วนนี้ ประกอบไปด้วย

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (Asian Political Security Community – APSC)
2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asian Economic Community – AEC)
3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (Asian Socio-Cultural Community – ASCC)

พันธกิจสำคัญของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political Security

Community – APSC) นั้น จะเกี่ยวข้องกับการมุ่งให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ การจัดให้มีระบบการจัดการ การขัดแย้งระหว่างกันและกัน การส่งเสริมให้มี เสถียรภาพด้านการเมืองและความมั่นคง และการมี กรอบความร่วมมือเพื่อรองรับภัยคุกคามความมั่นคง ทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้ประชาคมมีความปลอดภัยและมั่นคง

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asian Economic Community – AEC) นั้นมีเป้าหมายที่จะมุ่งให้เกิดการรวมตัวทางเศรษฐกิจ และการอำนวยความสะดวกในการติดต่อค้าขาย ระหว่างกัน อันจะทำให้เกิดความมั่งคั่ง ภูมิภาคมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สามารถแข่งขันกับ ภูมิภาคอื่น ๆ ได้ และเพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชน ในประเทศอาเซียน รวมทั้งมุ่งให้เกิดการไหลเวียน อย่างเสรีของ สินค้า การบริการ การลงทุน เงินทุน การพัฒนาทางเศรษฐกิจและลดปัญหาความยากจน และความเหลื่อมล้ำทางสังคมภายในปี 2020 เรียกได้ว่าเน้นหนักไปในด้านเศรษฐกิจ การค้าและการ ลงทุนเป็นสำคัญ ทำให้อาเซียนเป็นตลาดและฐาน การผลิตเดียว (single market and production base) อีกทั้งการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิก ใหม่ของอาเซียนเพื่อลดช่องว่างของการพัฒนา และ ช่วยเหลือให้ประเทศเหล่านี้เข้าร่วมกระบวนการ การรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน ประการ สุดท้ายส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายการเงินและ เศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงินและตลาดทุน การ ประกันภัยและภาษีอากร การพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานและการคมนาคม การพัฒนาความร่วมมือ ทางด้านกฎหมาย การเกษตร พลังงาน การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยยกระดับการศึกษา และการพัฒนาฝีมือแรงงานให้พัฒนาขึ้น

ส่วนองค์ประกอบของประชาคมอาเซียนองค์ สุดท้าย ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (Asian Socio-Cultural Community – ASCC) นั้น มีจุด ประสงค์เพื่อให้ประชาชนของแต่ละประเทศอยู่ร่วมกัน

ภายใต้แนวคิดสังคมที่เอื้ออาทร มีสวัสดิการทางสังคมที่ดีและมีความมั่นคงทางสังคม ยกคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาสหรือไร้โอกาส ขจัดความยากจนส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน มีมาตรฐานคุณภาพ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกันลดความเสี่ยงทางสังคมของ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ ให้การดูแลด้านสาธารณสุข การศึกษา และอื่น ๆ ส่งเสริมให้สตรีและเยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในตลาดแรงงาน ด้วยการฝึกทักษะ ให้ความรู้ รวมทั้งการเข้าถึงสินเชื่อขนาดเล็ก และระบบข้อมูลได้ง่ายขึ้น แก้ไขปัญหาด้านการพัฒนาระบบสาธารณสุขให้ดีขึ้น เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหาร ป้องกันอันตรายจากการแพร่กระจายของโรคร้ายแรง เช่น โรคเอดส์ และโรคอื่น ๆ เช่น ไข้หวัดนก วัณโรค เป็นต้น ป้องกันปัญหายาเสพติด และพยายามทำให้ประชาคมอาเซียนเป็นภูมิภาคที่ปลอดจากภัยคุกคามเหล่านี้

แนวคิดในด้านการจัดการ: การเตรียมความพร้อมด้านการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย การรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนนั้นได้รับการกล่าวขวัญในด้านเศรษฐกิจและธุรกิจมากกว่าส่วนอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่มีส่วนที่จะต้องเกี่ยวข้องอีกสองด้านคือด้านความมั่นคง การเมือง และสังคมวัฒนธรรม นักวิชาการมักมุ่งประเด็นไปในการจัดการธุรกิจและการปรับตัวทางการค้าเพื่อรองรับเศรษฐกิจอาเซียนจนเกินความจำเป็น เพราะการที่ประเทศไทยจะพัฒนาได้นั้น จะต้องเป็นการพัฒนาทั้งสามด้านไปพร้อม ๆ กันจึงจะมีความสมดุลและความสมบูรณ์เทียบเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้ว ลำพังแต่มองด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวแต่การเมืองความมั่นคงตลอดจนสังคมและวัฒนธรรมยังล้าหลังเสื่อมโทรมอยู่ เศรษฐกิจก็คงจะไม่ได้ช่วยให้การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ประชาชนแม้ว่าจะมี

รายได้ที่สูงขึ้น มีงานทำแต่ใครจะรับรองได้ว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หากส่วนอื่น ๆ ไม่ได้รับการเหลียวแลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสามารถนำพาให้เกิดปัญหาสังคมที่เลวร้าย เกิดการหาประโยชน์จากสังคมเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว เกิดการเอารัดเอาเปรียบต่อสังคมอย่างรุนแรง และนี่อาจเป็นการเปิดช่องโหว่ของผู้ที่ได้เปรียบกว่า เข้ามารัดกวอดผลประโยชน์ของทุกคน เพราะในขณะที่เราพูดถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแต่การเตรียมความพร้อมเรายังขาดความพร้อมที่เพียงพอ และการเตรียมความพร้อมบางอย่างต้องใช้เวลาอันยาวไกล เช่น ระบบการศึกษาของชาติ ระบบการเมือง การบริหารและจัดการธุรกิจที่เป็นสากล ดังนั้น หากเป็นไปได้ในวันนี้ เราควรคิดว่าเราจะเตรียมความพร้อมอย่างไรในการรองรับผลกระทบในทั้งสามด้านไปพร้อม ๆ กันในเวลาเดียวกัน และไม่ควรปล่อยให้สมาชิกส่วนใดส่วนหนึ่งของสังคมต้องเตรียมความพร้อมแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่ควรมีลักษณะทำงานแบบแยกส่วน แต่ควรเป็นเชิงบูรณาการทั้งสามส่วนและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทุกส่วนของประชาคมอาเซียน เช่น ไม่ควรปล่อยให้นักธุรกิจหรือภาคธุรกิจ หรือภาคเอกชน เตรียมรับสถานการณ์อย่างเดียวแต่ภาครัฐหรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องเตรียมแผนรองรับสนับสนุนกัน ไปพร้อม ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นการปรับตัวทั้งด้านการเมือง นักการเมือง นักปกครอง นักการศึกษา นักธุรกิจ เจ้าของกิจการ นักลงทุน นักสังคมวิทยา นักรัฐศาสตร์ นักมานุษยวิทยา รวมทั้งกระบวนการบริหารงานภาครัฐและภาคเอกชน และ กฎ ระเบียบกฎเกณฑ์ ขั้นตอน รายละเอียด นโยบาย กลยุทธ์/ยุทธศาสตร์ กลวิธี ฯลฯ การบริหารงานและการจัดการแบบบูรณาการที่อาศัยความร่วมมือและการประสานงานกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันตลอดจนนโยบายของรัฐที่สนับสนุนการดำเนินงาน ในทิศทางนี้ น่าจะเป็นทางออกและทางรอดของประเทศในการรองรับประชาคมอาเซียนที่จะมาถึง

ได้เป็นอย่างดี แต่หากปล่อยให้ส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศรองรับและเตรียมความพร้อมแต่ฝ่ายเดียวจะเป็นไปในลักษณะเสมือนการเสริมสร้างร่างกายมนุษย์ที่เสริมสร้างจนโตเป็นบางส่วนซึ่งทำให้รูปร่างร่างกายไม่สมประกอบไป

สำหรับในส่วนการศึกษา สิ่งที่ควรดำเนินการเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบันคือ การนำความรู้ใหม่ ๆ มาสู่สถานศึกษา โดยเฉพาะความรู้หรือหลักสูตรในการเสริมสร้างศักยภาพของนักศึกษาหลักสูตรใหม่ ๆ ที่คนในประเทศไทยทำได้ดี รวมทั้งสาขาวิชาการที่ยังขาดการพัฒนา ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ไม่เอื้อของทางราชการควรพิจารณาโล่งทิ้งเพราะเป็นสิ่งที่ถ่วงความเจริญทางการศึกษาตัวอย่างที่เห็นชัดในปัจจุบัน เช่น การจะเปิดหลักสูตรใหม่ ๆ จะต้องมีคนที่จะมาทางด้านนั้นมาเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวนเท่าไรนั้นก็น่าจะเปิดไม่ได้ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการตีกรอบไม่ให้มีการพัฒนาทางวิชาการ หลักสูตรใหม่ ๆ ทางด้านปฏิบัติ ที่กำลังมีความต้องการจากสังคม ไม่มีโอกาสได้เกิด นวัตกรรมทางวิชาการไม่มี การประยุกต์ทางวิชาการไม่มี มีแต่การเปิดหลักสูตรที่จำกันมา ทำตามกันมาจึงจะเปิดได้เพราะมีคนจบมาแล้วแล้วเมื่อไรความเจริญทางวิชาการจะเกิดขึ้น จะเกิดได้ก็เฉพาะหลักสูตรเก่า ๆ ที่เคยมีมาก่อน ซึ่งนี่เป็นจุดอ่อนของการศึกษาไทยที่มีกฎที่ไม่เอื้อต่อการปฏิรูปและการพัฒนาทางการศึกษา ผู้เขียนเคยมีประสบการณ์ในการเปิดภาควิชาการโฆษณาฯ เป็นครั้งแรกในประเทศไทยซึ่งขณะนั้นหาผู้ที่จบทางด้านนี้ไม่ได้เลย นอกจากคนที่อยู่ในวงการโฆษณาเท่านั้น ซึ่งในที่สุดก็ได้สร้างหลักสูตรใหม่นี้สำเร็จในขณะนั้น ดึงนักโฆษณาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาสอนจนกระทั่งมีผู้จบในด้านนี้มากมายหลายท่านและมีชื่อเสียงในวงการขณะนี้ นี่ย่อมแสดงให้เห็นว่าหากเป็นไปตามกฎเกณฑ์ในวันนี้ ภาควิชาฯ หลักสูตรนี้ก็คงไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย ดังนั้นกฎเกณฑ์เหล่านี้ควรถูกนำมาพิจารณาสังคายนาได้แล้ว ก่อนที่การ

ศึกษาของไทยจะเสียหายไปมากกว่านี้ และยิ่งในปัจจุบันการค้นคว้าทางวิชาการก็ถูกตีกรอบด้วยการประเมินคุณภาพจนทำให้เวลาในการสืบค้น การพัฒนาความรู้ไม่มีเวลาที่จะทำวัน ๆ ต้องทำงานด้านเอกสาร กรอกเอกสารกันเพื่อการผ่านการประเมิน ทำให้องค์ความรู้ใหม่ ๆ จากการวิจัยค้นคว้าแทบไม่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นเพราะ นักการศึกษาที่เป็นผู้ปกครองประเทศมักมองสถานศึกษาในแง่ร้าย กลัวที่จะทำให้องค์กรการศึกษาของไทยเสียหาย ซึ่งตามความเป็นจริงก็คงมีคนไม่ดีบ้าง แต่สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ใช่เช่นนั้น หน่วยงานของรัฐที่ดูแลด้านการศึกษา ปากก็มักจะบอกว่าได้ให้อิสระทางวิชาการอย่างเต็มที่สถานศึกษาทำได้อย่างอิสระเต็มที่ แต่ในทางปฏิบัติ ท่านได้กระทำอย่างไม่ตรงต่อความเป็นจริง กลับบังคับโดยใช้ระบบของทางการมาคอยประเมิน ทำให้ผู้ปฏิบัติจำต้องกระทำ และกระทำอย่างจำใจ ไม่มีเวลาให้แกการค้นคว้า การเตรียมการสอนจะถูกกลืนเวลาไปเพื่อการกรอกเอกสารเพื่อการประเมิน ซึ่งหากดูประเทศที่เจริญแล้วเขาปล่อยให้ดูแลตนเอง ใครดีหรือไม่ดีมีคนกลางมาประเมินคุณภาพซึ่งบางที่เป็นพวกสื่อมวลชน หรือแม้กระทั่งนักศึกษาที่ใช้บริการเองก็สามารถประเมินได้ แต่ของเราต้องให้หน่วยงานภาครัฐมาประเมิน สิ่งเหล่านี้เมื่อเกิดประชามติอาเซียนขึ้นคราวนี้เราจะเห็นความล้มเหลวของการศึกษาไทยอย่างเด่นชัด และเมื่อข้อเท็จจริงปรากฏขึ้น เราจะกลับตัวกันหันหรือ สิ่งเหล่านี้ต้องเริ่มคิด เพราะเวลาสำหรับประเทศไทยงวดเข้ามาทุกที เมื่อระบบการศึกษาของไทยไม่พร้อมเราจะเอาอะไรไปสู้กับประเทศอื่น ๆ ที่เขามีการพัฒนาไปกว่าเรา เพราะการศึกษาเปรียบเหมือนส่วนสำคัญที่จะพัฒนาแกนหลัก ๆ ทั้ง 3 ส่วนที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเข้าสู่ประชาคม การมองโลกในแง่ร้ายของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อสถาบันการศึกษาของไทยที่ต้องควบคุมคุณภาพต้องเปลี่ยนไป เพราะในโลกแห่งความเป็นจริงทุกสถาบันไม่ว่าของรัฐ

หรือของเอกชน เขาก็ต้องรักษาเกียรติยศและชื่อเสียงสถาบันของเขา เราก็ควรปล่อยได้แล้ว เพราะเท่าที่ผ่านมาตั้งแต่เรามีการ ควบคุมคุณภาพการศึกษาของเรา ผลที่ออกมาเด็กไทยเป็นอย่างไร การศึกษาของไทยเลวลงและล้มเหลวมาตลอด สิ่งเหล่านี้ก็เป็นที่ยอมรับตามสื่อมวลชนที่เสนอข่าวออกมาอย่างสม่ำเสมอ และก็น่าจะเป็นดัชนีชี้วัดได้ว่าสิ่งที่ผู้รับผิดชอบด้านการศึกษาของชาติ กระทำกันมานั้น ล้มเหลวหรือเป็นผลสำเร็จได้แค่ไหน และเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเราจะไม่อายเขาหรือ ซึ่งก็เป็นสิ่งที่น่าคิด และควรแก้ไขได้ตั้งแต่เดี๋ยวนี้จะได้ดีที่สุดกับประเทศชาติ

สุดท้ายก่อนจบบทความนี้ ความรู้ที่ต้องเร่งรีบเพิ่มเติมในขณะนี้คือ เรื่องภาษาเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นสิ่งจำเป็นกับทุกคนที่จะเกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ก็คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีนกลาง ภาษา馬來ย์ ภาษาเวียดนาม และภาษาอื่น ๆ เป็นสิ่งที่ต้องสนับสนุนเป็นอย่างยิ่งและควรถือเป็นวาระเร่งด่วนของผู้รับผิดชอบ เพราะสิ่งเหล่านี้คือการสร้างภูมิคุ้มกันในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในอีกสามปีข้างหน้า

เอกสารอ้างอิง

- Association of Southeast Asians Nations. (2009). *ASIAN Political Security Community*. Retrieved April 24, 2012, from <http://www.aseansec.org/18741.htm>.
- Association of Southeast Asians Nations. (n.d.). *ASEAN POLITICAL SECURITY COMMUNITY BLUEPRINT*. Retrieved April 24, 2012, from <http://www.aseansec.org/22337.pdf>
- The ASEAN Socio-Cultural Community (ASCC). (2011). *Moving towards one community, Organized by TAIWAN*. Retrieved April 24, 2012, from <http://www.aseancenter.org.tw/upload/files/S3-2-Ku.pdf>
- Association of Southeast Asians Nations. (2010). *Twelfth ASEAN Summit, Cebu, Philippines, 9-15 January 2007*. Retrieved April 24, 2012, from <http://www.aseansec.org/19236.htm>
